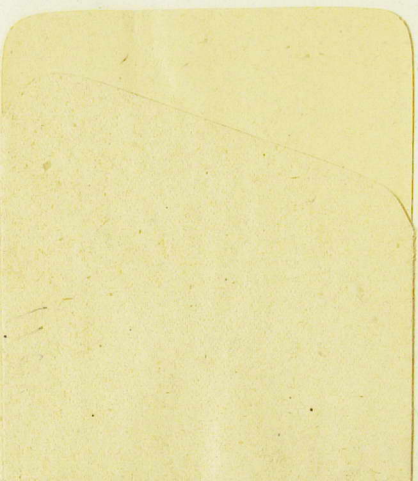

ԿԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ
○
ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

ՊԵՏԼՐԱՏ — 1930 — ՅԵՐԵՎԱՆ

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ

891-99
7-93

Գործիչի Նշանակումը և
գործի վաճառքի, - գործի-
չու ժամը:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐԲ

(ԸՆԴՀԱՆՈՒՄՆԵՐԻ ՊԵՐՏԻՆԵՐ)

(1923-1930)

24/12/30

Ջեզեյ
Ջեզեյ

1877-
25207
A 28901

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

1930 թ ՅԵՐԵՎԱՆ

Հրատ. № 1407

Գրատ. № 5794 (բ). Պատվ. № 952 Տիրած 3000

Պետերատի յերկրորդ տպարան Յերեանում

Տողերիս գտաակներով մահի դեմ գրոհ գնամ,
խեղդեմ սրտիս կսկիծը, առնական, խրոխտ գնամ,
կյանքի հարաճուն ծառից քեզ մահը պռկեց, տարավ,
մահի դեմ հենց քո անշեղ մբմուռի հրով գնամ:

Մկաված, դեռ հավարաված անողոք մի կռիվ կա,
ծառացի ենք հնի դեմ, դեռ վերջին մի մրբիկ կա,
կավարավի մեր պայքարը՝ յերբ թշնամին ցրվի դա,
գուցե չես հենց աչք կռվում թշնամու սրով գնամ:

Հե՛յ, կդան կովից հետո կապույտ ուրերը, գիտեմ,
ու նոր պայքար կլինի իմ ցավի, քո մահի դեմ.
թեև առանց քեզ, ախ յես կուգե՞լ բարկ, արնագեմ
աչք նոր, վհիմաստ կռվում ել վրպես դրոշ գնամ:

Ինձ ել կրծում ե համառ այն ցավը, վոր քեզ տարավ,
քեզ նման կանցնեմ յես ել՝ ապրիկ — կռվելու ծարավ,
բաց քանի աչքս բաց ե՝ թող յերգս հոսի վարար,
ու այս կյանքից, անուշ ջան, թող ուրախ գրով գնամ:

Ա Ր Ե Վ Ի Ն

Հիվանդ եմ, բարե արե, շողան, շողան...

Մ. Մ Է ծ ա ր Է Ա ց

Արեք բարե մի գթության քույր,
շողերը նրա՝ սրբակման ասեղ...
սրբսըկիր, արե՛, կյանքի հուրը քու
սիրտս, վոր հիմա քս գեմն եմ պարզել:

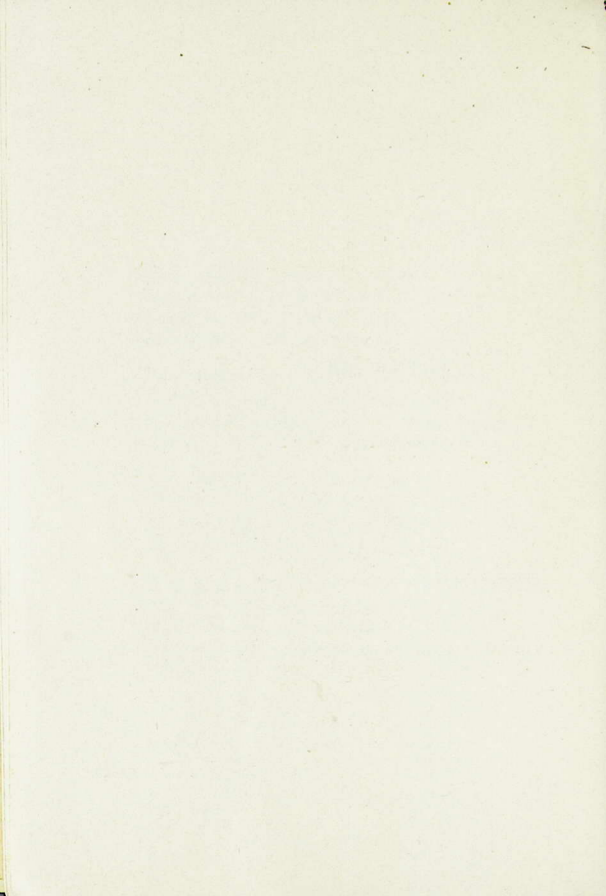
Մի բաժակ տուր ինձ հեղուկից քո լույս
հաղի գեմ, արե՛, այս չար հաղի գեմ,
այսքան ցանկություն, սեր ու վոխ, մալուցք
կրճճիս տա՞ղ պահեմ, պահեմ հաղիվ թե...

Այս փունջ ծաղիկը սեղանիս վրա...
Ո՛ր, քիչ ե, արե, ո՛ր քիչ ե, քիչ ե,
դուրսը գարուն ե, կյանք ե հուրհրդան,
այս փունջ ծաղիկը ծաղրի քրքիջ ե:

Դո՛ւրս տար ինձ, դուրս տար՝ ծաղիկների մեջ,
լույսի, խնդության, կրքերի ծովում...
սրբսըկիր, արե, կրակ, կիրք ու տենչ,
դո՛ւրս գամ, դուրս. կյանքը այնպե՛ս ե թովում...

100

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ

«ԻՆՔՆԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ»

Յերգում ես սբտիդ խորքից՝
թվում ե ամեն ինչ քոնը,
կերտված ե չեբդիդ հողին
քո սրտի կբակովը:

Թվում ե քեզ ես յերգում,
քո խինդն ու քո կարոտը,
չեբբ սբտիդ մեջ իբիկուն
և կամ թե առավոտ ե:

Թվում ե թե անպակաս
սիրտն ե յեբդիդ աղբյուրը,
ու աշխարհը պապակած
խմում ե քո աչդ ջուրը:

Մինչդեռ դու, մինչդեռ դու չես
ծծում նրա հյութերը,
նա այնքան խժը ազդու չե,
քեզ անհատ քեզ դյութել ե:

Դու գտել ես մի «յերկու՝»
կյանքը ջոկ, դու իմաստն ես...
Բայց քեզնով համ ես չեբգում,
նա ամբողջ ու դու մասն ես:

ԱՆՅՈՒՆ ՅԵՐԳ

Յեւ չեկա ասն հին կածանով,
ինձանով հինը վերջացավ.
նորը սկսվեց ինձանով.
նորն ու ասն հինը վերջացած,
թվում են հախտաւոր ծանոթ:

Յեւ փախա սրադ լուսնի լուսից,
չերազն իմ արեն եր հրակ,
չերբ չելավ նա լեռան ուսից,
դեռ իմ ցուրտ չերկրի վրա
դողում եր մի դալուկ լուսին:

Արեւ շէկնած բարեկեթուն,
ինձ թվում, թվում եր թե
լուսնին եր հետապնդում.
լուսինն ել դժգուշն սրիւրթնել՝
հանդչում եր անլաց, անխնդում:

Գազազած արեին տեսա.—
(յեւ մի մանուկ, վոր ծծել եր
մահացող լուսնի կաթը սառ),—
դեպի լուսինը նա ցցել եր
խուրձերով խոցող նիզակ:

Յերբ մարեց լուսինը հիւանդ—
 արդեն, արդեն բաց ցերեկ էր՝
 լուսը ամեն տեղ դիպած.
 արեւը առաջ էր յեկել,
 մենք ճամբի կեսին հանդիպանք:

Յեւ յեկա այն հին կածանով.
 լուսինը ինձանով վերջացավ,
 արեւը ծագեց ինձանով.
 որն ու գիշերը վերջացած
 թվում են հալասաբ ծանոթ:

—

1877
 28901
 A

ՄՈՌԱՅՈՒՄ

Հիմա մի, մի չի ուզում
չլինել հինը խառնակ,
մի արդյոք չի չերազում
պիտներ դառնալ:

Պիտներ, վոր լսել և
որերի միայն մի չերգ,
վորը լսել և ուսել և
«Խառնապիտնալը» սեղ:

Ո՛ր, լինել Հոկտեմբերի,
կընքված կարմիր կնունքով,
մանուկը հոկտեմբերի՝
ծնված կովի վերկունքով:

Չունենալ և վոչ մի կապ,
չունենալ հուշի մի թիւ,
չհիշել վոչ մի անգամ
Հոկտեմբերիցը դէն:

Ախ, աչնպես եմ չես ուզում
մոռանալ հինը դառնահամ,
աչնպես, աչնպես եմ չերազում
պիտներ դառնալ:

Ծ Ի Լ Ը

Մի յերեկոյի

Կանաչ ծիւ, կանաչ ծիւ, լորպես
ճուտի կառւոյր՝ ձկից ծլած,
հողը, հողը թխտեան մոր պես,
դու դեզին ձկիկից յելած:

Որեւ լեւ՝ հրեթեւ կծիւ՝
ձրզում և քեզ, ձրզում և քեզ,
լոսկի մի շող ծայրը կոցիդ՝
այդ շողն է վեր բարձրանում ետ:

Ծիւ կանաչ. դմբուխտ անդին,
մանկութիւն ջիւնջ, անապակ,
նոր նկութիւն մի նոր կլանքի
առաջին ձե, առաջին հասակ:

Կանաչ ծիւ, աճուն ծիւ, լորպես
հուլի շողը սրտից ցլած,
հողի սիրտը հուսացող մոր պես,
դու նրա կատարումը ծլած:

«ԽՈՒԺԱՆԱԿԱՆ»

Յես ել ձեզ պես եմ յեղեղ՝
մի գող ու շրջիկ մանուկ,
ու հիմա հացի տեղը
ձեր հույզերն եմ պողպանում:

Գողանում, գրում եմ յերգեր՝
ձեր ցավը յերգով թափեմ,
բայց յերգս թույլ յեղեգ ե,
ինչպես գուք ձմեռվա դեմ:

Շուտ կանցնեն այս օրերը
ու պիտի չուշանա, դա
ձեր նոր հանճար Հոմերը,
գրե մի «Սուժանական»:

Վճր տեղից պիտի դա նա
հզոր ու արևափայլ.—
այնտեղից, ուր դու հիմա
շրջիկ ես, խուլիգան յեղբայր:

—Վերն ե, այն ծառը վերն ե,
վոր չես ու դու տնկեցիրնք,—
մեզանից ով կխորհի
այս միտքը խորթ, ընկեցիկ:

Ել ում, ել ումն ե ճանաչ
իր տնկած ծառը այստեղ,
մի ծառաստան ե կանաչ,
մենք բոլորս ծառաստեղծ:

4

Պապը իր միակ բարդին
որորոց շինեց թոռան,—
ուզեց վոր մահից անդին
կանգուն չթողնե նրան:

Ասում եր՝ «բարդին իմն ե,
ինձ հետ ել թող վերջանա.
չեկողը թող իրն հիմնե
ու իր հետ տանել ջանա...»:

Յեկան թռռները արի
որերի հետ ճարճատուն,
ու լուսածագին դարի
սկսվեց նոր ծառատունկ...

Այդ ով ե, ով ե տնկել
սլուրակն այս խիտ, ծառակուռ,
չես ու դու ե նա, ընկեր,
մեր ջանքը միահամուռ:

ԲԵՂԱՆԱՎՈՐՈՒՄ

Ամենքից վեր, ամենքից վառ ծաղկած արև,
այնքան ցնծուն
արևի տակ լողանում են ծաղկուն ծառեր,
լույսի ցնցուղ:

Ի՞նչ մերկութուն, գիրդ ու փաթթած, ի՞նչ մերկություն
արևալո՞ղ,
ի՞նչ ներդաշնակ, համապարփակ սիրերգություն՝
հալող—ձուլող:

Ստեղծումի ինչպե՞ս մզում, վորպիսի թանփ,
սերմնաթորում,
ամեն քայլում՝ աներևույթ՝ բայց լույսի տակ
բեղմնավորում:

Ամենքից վեր, ամենքից վառ բացված արև՝
լույսի ցնծուղ,
արևի տակ լողանում են ծաղկուն ծառեր՝
ծիլ ու բնձուղ:

ՇՈՒԱՅԼՈՒԹՅՈՒՆ

Գարնուն, շուալ ևս, շուալ ևս այնքան,
չունես վոչ մի կշիռ, վոչ մի հաշիվ.
ինչքան սերեր ու խինդ արեզական՝
այնքան մտորմունք ու այնքան հաշիվ:

Այս վառ ու պայծառ ծառերի վրա
այնքան ծաղիկ սիպ — սիպտակ, սատափե,
ու հանկարծ... կարող ե մի քամի սուրալ
ու կյանքի ծառից թերթիկա թափել:

Ինչո՞ւ յես դու աչդքան փարթամ, շուալ,
այսքան բեղմնավորում՝ սեր անհագուրդ...
ու գարնան չերկինքը կարմրաշառալ
կարող ե և՛ կարկուտ թափել, կարկուտ:

սիրտ իմ, բույրերը, բյուրերը ծծե,
թող զուր չանցնի այսքան ծաղկի արբունք...
Այգեկուծին, պողին չհասնեմ գուցե,
ծաղիկներով, ծաղիկներով արբենք:

ՀՂԻՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղցր գաղանիք՝ մահին դափող,
անտառներում, սարում, ձորում
այնքան դղուշ, խորհրդավոր
համապարփակ բեղնավորում:

Ամեն, ամեն զգայարան
վայրկյանը այդ չի վարսալու,
սիր՝ար, սիրալ... միայն նրան
հասանելի սարսուռն այս լուռ:

Բողբոջումներ, ծլում, ծաղկում՝
հղիութիւն համատարած,
դալար սրահը սիրով ծաղկուն,
սիրող սրահը իրար վարած...

Այնքան հզոր, այնքան ազդու
ուժը գարնան...բայց իմ հոգում՝
ավելի վեհ և խմաստուն
ստղաբերումն ու ալպիկութ:

ՉՄԵՌՆԱՅԻՆ

1

Ձմռան պարզկա գիշեր՝
վոչ մշուշ, վոչ ամպ ու քաղ,
լուսինը՝ սառցե մի շերտ՝
սահում և լուռ լերկնքով:

Աստղերը դողդոջում են՝
կարծես թե բուք բորանում,
հազիվ հաղ պսպղում են,
առկայծրում են, փոքրանում:

Լեռները լանջերից վար
լուսինը կաթ և թափել,
կաթն աճնպես ցոլում և սառ,
փայլով դժգուհն, սատափել:

Ծորել և, լցվել ձորում,
ձորը սառած, կաթնոլորդ,
ու աճնպես և ցոլցրլում՝
գետակի տևաքը վողորկ:

Քամին վռնում և զարհուր,
չի ճանաչում պատ ու թումբ,
ուզում և փռել սարսուռ՝
անդիմադիր պարտութուն:

2

Ուշ գիշեր՝ Տուն ևս գառնում յես:
Փոքրիկ քաղաքի ծայրամասն և:
Քամին սրղելում, քայլքս խառնում և,
խոհ յես շտապում ևս տուն հասնել:

Ճոռում և սառույցը վտարիս տակ,
ուզում և ինձ ինչվոր բան տակ,
իմ շունչը սառցանում և հոտակ,
շարվում ոճիքիս տակ — տակ:

Ինչքան շտապում՝ այնքան հոգնում,
ինչքան հոգնում՝ աչքքան հեռում ևս,
քամին աճապարանքս հեղնում,
ինձ հեռապնդում, հետևում և:

Մերթ կանդ ևս առնում, շունչ ևս քաշում.
կուրծքս ցավում և, ողբ սառն և...
մտքովս անցնում են մահու, աշուն,
թվում և զարուհը մեր տանն և:

Դարունը, դարունը մեր տանն և,
աչդ և ինձ զոտեպնդել, գինել,
բայց այս գիշեր տեսնում ևս ծանր
ձմեռալին այնքան տեսիլներ:

Զեկուցում կար դահլիճում.
զեկուցում՝ խոսքեր կրակ,
սլաքաբար կտրուկ, անզիջում,
զրո՞ն թշնամու վրա:

Դահլիճում կար մի արձան՝
այնքան վե՛հ ու սլարզ աչքան,
և՛ սիրտ, և՛ գլուխ բարձած
քենով և ատելությամբ:

Դահլիճում հոգի հուզող
այնքան խոր մտքեր հասուն,
այնքան քեն զայրույթ ու վոխ,
այնքան կամք, այնքան ցասում:

Այնքան աչքեր վառվում են
ու վեր բարձրացած ձեռներ...
ուզում են զնալ հեռու,
նրանց հետ կովիլ, մեռնել:

Ատելությամբ ու վոխով
և, սիրտ, և, գլուխ բարձած,
ավարտած ճառ ու ժողով
գիշերը չես տուն դարձա:

Իմ շուրջը ճերմակ ե, ձյուն ե,
 ինչպես համառաբած եկրան.
 քամին խաղում, խաղցնում ե
 սաղկերենք եկրանի վրա:

Ու վաղվդում են մարդկային
 սաղկերենք ուղեղիս վրա,
 ուշեղն իմ դոստակարդային
 խոհ ու պատկերենքի եկրան:

Ամեն ինչ պարզ ե չերևում,
 ինչպես իմ աչքերի առաջ
 վաղում են, միախառնում, հեռում
 գլխիս մեջ, ձյուններում սառած:

Յեղնում են հսկա բանակներ
 իրար դեմ արշավ ու դրոհ...
 աչն մեր, մյ, աչն մեր բանակն ե
 հաղթական ու կարմրադրոշ:

Յեղ ապա, կարծես թե արթուն,
 տեսնում եմ չես անջատ—անջատ
 գաղաղած վալեիքը մարդու,
 դժոխային մահ ու տանջանք:

Քամին ե սոճու անտառում
 շառաչում, խրախճան տոնում,
 թե՛ հեռո՛ւ, հեռու կանտոնում
 բանվորական թաղն են վառում:

Սառսւյց ե կախված այն սոճու,
 կամ հենց այս կտուրի ծայրից,
 թե՛ քամին անողոք, վալրի
 մի կախված զլուկ ե ճոճում:

Լաց ե, հեժեժանք ե վորրի,
 թե՛ բարակ քամին ե լղղում,—
 քամին չե, աչղ հաց ե ուղում
 հանքափորի սոված վորդին:

Այ՛, ելի հին ծանոթ մարդիկ,
 ընկերներ Դորիո ե Կաշեն,
 ձեզ ուր, ուր են ուղում քաշել,
 բռնատ են տանում, ընկեր Մարտի:

Այ՛, դեմս այն տան հետին
 շարժվում են ուրուներ չերկու,
 տխուր նախում ենք մեկ-մեկու
 չես, Սակկոն ու Վանցեստին:

Յեղնում ե զեմս, մաքղ ե,
 — հոսանք ե հոծ, անքանակ,
 ու նորից լերկու բանակ
 զալիս են ճիշտ զեմ առ զեմ:

Տեսնում եմ հեռուներում
 ելի ճակատ ճակատի
 լերկու բանակ հակադիր
 զարկվում են չար, աններում:

Ամեն տեղ նույն խմատն ե,
 միայն ձեն ե զանազան.
 պաշարներ հաղար-հաղար,
 ու մեկը մյուսի մասն ե:

Այն մեր բանակն ե, տեսեք,
 ուր վրս ուղում ե լինի,
 հեռավոր լերկրում Չինի
 ելի զարծում ե մեզ հետ:

Ամեն ուր զուգ բանակներ
 իրար զեմ, վերջին զրոհ...
 այն իմ, այն իմ բանակն ե
 հաղթական, կարմրադրոշ:

Շունչս ծանրացել է արդեն.
 քամին հրում է, վռնում՝ «գնա».
 զգում եմ, շնչում եմ, մարդ եմ՝
 սակայն վտառերս մեքենա:

Հասնում եմ դռանը փակած.
 բացվում ե: Խնձ թվում է թե՛
 դարունն է հրահուր ծաղկած,
 դարունն է, վոր բացվեց իմ դեմ:

Վճր տեղից եր աչդ հուրհրան
 դարնան շունչը, վոր դեմքս զգաց...
 ան, հենց դեմի պատի վրա
 Կոմիտերնի կոնգրեսն է բաց:

Այստեղ հինգթեկանի մի աստղ
 պաշտառում է տարվե տարի...
 Գարուն է, գարուն է աչստեղ,
 դուրսն ինչքան քամին գալարի:

ԱՐՅՈՒՆ ՅԵՎ ՔՐՏԻՆՔ

ՅԵՐԳՆ ԱՌԱՋԻՆ

Դադաքալ մոտենում ե գալիքն արդեն,
Դուռցվում ե ոբըստօրե ձեռքերով մեր,
Հըքան ճամբին սպառնալի խութեր բարդվեն
աղմկեն ու շառաչեն ինչքան հողմեր:

Կտեմերջան մի առավոտ վառ խնդությամբ
բժանումով ե արյունով հիմքը դբինք.
Դուժերբը թմրուկ չեղան մեր խնդության
մահացան հբացաններ՝ ահեղ սրինդ:

Դարերում դեռ վոչ մի չերդ, վոչ մի նվազ
վողողել չերջանկությամբ կյանքը ցավոտ՝
Հըքան յերգը աչդ աներկբորդ, արջունվա,
բ վոբոտաց հեկտեմբերյան մի առավոտ...

Վ ուր ե այն հբացանը անտիք, անգին,
Դ փողոցում առաջինն եր՝ յերգը սուլեց,
Վճրտեղ ե վերքն առաջին այն զնդակի,
Դտեղծման այն առաջին քալը ուր ե:

Մեր կառուցման ուժը հիմա ի՞նչ հզոր է,
ամբողջ չերկիրն անպարտելի բազուկ քշտած,
վոր դալիքը մոտեցնում է որըստորե...
դարձիր, անիվ, ու հոլովվիր շտապ-շտապ:

Ո՛վ քանդումի և ստեղծման առաջին քայլ,
նոր դարերի յերջանկության կարմիր երա,
թող առաջին յերգդ ահեղ ու արհափալ
հուրհրատե վողջ աշխարհի յերկնի վրա:

ՄԱՐՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

Վճրանդ են առաքուհները կարմիր,
արշալույսները արնափայլ,
մեր իրեաները վառ, հրամարմին,
պաշտարի, արյունի յեղբայր,
վճրանդ են առաքուհները կարմիր:

Արդեն կեսոր է, վառվռուն կեսոր,
արյունը դարձել է քրաինք,
քանդումը ստեղծագործում է հզոր,
կառուցումն ավելի խրթին,
արդեն կեսոր է, վառվռուն կեսոր,

Զրում ես ուսերիդ վրա, ընկեր,
զենքի փոխադեն այն քանդիչ,
ծանր կառուցման լծակն է ընկեր
նոր կռվի հոգսերը անթիվ
զգում ես ուսերիդ վրա, ընկեր:

Գաղափարն արդեն մարմին է դառնում
շաղախված արնով և ուժով,
զժվար է, բայց մենք համառ, անդադրում
առաջ ենք մղում աշխուժով.
Գաղափարն արդեն մարմին է դառնում:

ԼԱՆԻՍ Ե ՊԱՌԱՎ ՄԻ

Լալիս ե պառավ մի, ճշում թքում ե.
աչնտեղ քանդում են խաբխուլ մի տուն,
մի շինարար ձեռք արթուկում ե
փողոցները ծուռ, տները անդուր:

Վռչինչ չի դիմանում, փռվում, ծալվում ե
ծանր ընթացքի դեմ այդ նոր տանկայի,
նորը դալիս ե ու ծավալվում ե
ու ծալում, հարթում ե ինչ վոր կա հին:

Յերկրային կամքն ե ալդ համառ ուժը,
վոր այդպես հզոր արյունից հարլավ
ամեն ինչ դժված ու կանխորոշ ե,
վռչինչ նրա դեմ չես անի, պառավ:

Արդեն քանդված ե խաբխուլ տան ծածկը,
հիմա քանդում են հիմքերը պատի,
դեռ չես հասկացել այդ ինչ ընթացք ե
ու յերբեք ել չես հասկանա տատի...

ալիս ե պառավը, անդոր թքում ե,
դեմը քանդում են ինչ կա հին, խաբխուլ,
մի շինարար ձեռք արթուկում ե
տները անկարգ, փողոցները ծուռ:

Մ Ո Ւ Տ Ք

1

Վերքան, վերքան սավառնակներ...
Մենք նոր ենք շինում խճուղին.
Կերկիր իմ, հաքաշ բեռնակիր՝
Եկ ծանոթ սալին, ծուխին:

Թռիչքներ Մոսկովից Լոնդոն...
Նոր ենք շինում քերկաթուղին,
Կերկիր իմ, մեքենան, սթոն
Ղեռ նոր են հասնում գլուղին:

Ողում բանակներ ոսղմի...
Մենք նոր ենք հողի վրա.
Կերկիր իմ, աշխատանք ազնիվ,
Նոր ուժով վառված կրակ:

Մենք ղեռ շատ, ղեռ շատ ենք հին՝
Քան սեպագիր հուշարձան,
Բայց աստղը խորհրդալին
Այնքան նոր, այնքան պալճառ:

Յեվ վճարակ, կերկիր իմ, վճարակ
Ապրեն այս քերկուսը խառն,
Այս հինը, հինը բորբոս,
Այս նորը, նորը պայծառ:

Սլանում եր նոր խճուղով
 սթո-կասքը շոգի ու շին,
 յետեր քողում եր ծուխով,
 յետերից վազում եր փռշին:

Այս անձանոթ լեռնաստանում
 ոտաբազան հլուր եր դեռ նա,
 մենակ, մենակ եր սլանում՝
 նոր դարնան յերկաթ-ծիճեռնակ:

Ու կարծես նա սարսում եր
 ձորերից ալդ անտառախիտ,
 հանկարծ բռնալով վազում եր՝
 «դժւ, փախիր, դե՛ փախիր, փախիր...»

Սուրում եր նա ահեղաթափ,
 ճեղքում անտառը ծառախիտ,
 ձորերում ձգելով խուճապ,
 խրտնեցնում մարդ, հոտ ու նախիր:

Արեւը հորիզոնին էր մոտ.
 ողնության աճապաբանքով
 գնում եր գեղի մալրամուտ
 յերկու սեպ լեռան արանքով:

Յեւ չողնած խնդությամբ նա մի
 նայում եր կառքի ժիր վաղքին,
 թափում եր իր գեղնակաբմիր
 գգվանքի անաբառ վոսկին:

Թվում եր, թե պապիկ մի ծեր
 ժպտում և թոռան գեռահաս
 և վոսկե խնդությամբ ոձեւ
 կուզեր գլուխը վոսկեվարս:

Ջահելի հպարտությամբ նա
 կծկելով փուլած խճուղին,
 ալդ կալտառ, մանուկ մեքենան
 մոտենում եր ծերուկ գլուղին:

Այս գլուզը մենակ, մի հատիկ
սեղմված լեռների տրանքում՝
չեր տեսել հեքը չերկաթի,
չեր տեսել շողու առաքում:

Միայն քաղաքից դարձող մի,
կամ գինվոր մի արձակված
պատմել եր քաղաքի կողմից
հաղար հրաշք ու առեղծված:

Իսկ հիմա՝ յերբ այս ոթոն
գրռալով գլուզն եր մանուկ,
մամլին իսկ՝ ապրող քթախոտով,
յերինջի նման եր խըրտնում...

Ընկել եր աղմուկ, աղաղակ,
խնդութուն, հույզ յերկլուզի...
մեքենան, չերկաթ—աքաղաղ,
կանչիւր լուսածաղը գլուզի:

Մինչ ֆալշի պառավը ցնդած
ազոթում եր ժամի բակում՝
«յեկեկ ե վերջին դատաստան,
Նեոն ե լույս ընկել աշխարհքում» —

զրքից քաղած գիտությամբ,
խնդությամբ ե ահով լեցուն
մանուկները կիտվում են թափ,
ոթոյի գիրկն են լեցվում:

Ու մինչև կես գիշերը անց
չեր հասել ծալքը զրույցի...
«հրաշք ե, հրեղեն, անկարծ,
ճշմարիտ ե ֆալշին զուցե...»

Վորպես խռպոտ մի աքաղաղ,
նա կանչեց հաղթանակը փորձի
ու վերադարձավ քաղաք
բերելու նոր հրաշք ու ձև.

ՅԵՐԳ ԷՈՂԻ ՄԱՍԻՆ

Իմ հողի համար ի՞նչ առավոտ է,
և չերգիս համար ի՞նչ որ լուսացավ...
Բայց քեզ հիշում եմ... Դեռ ի՞նչքան մոտ ես,
իմ սև մանկութուն, հողի վիշտ ու ցավ...

Հուլիսն էր իջել մեր գյուղի վրա,
շեկ ասեղներով արեն էր կիզում.
հեռւմ ելին թույլ ծառերը լռած,
տերեւները կախ, վարպետ շան լեզու:

Արտերում սուգ էր: Սըղվոր կույսերի
վարսերի նման, թեմերը թափած
յերազում էյին հասկերը թերի
ջրերի սերը, համբույրները թաց:

Ջրաուքի ուրը տանական որ էր,
չերը, ինչպես շվին իմ, վախտ առուն
ջրերով—յերգով պիտի որորեր
հասկերի սերը, ուռճացումն առույգ...

Բայց այն առավոտ, յերբ մեր արտն ի վար
իջավ չեղբայրս՝ ջրտու բաճն ուսին,
սգի իրիկուն դարձավ մեզ համար,
արևը դարձավ մի սառած լուսին...

Ախ, ինչո՞ւ այն որ ջուրն աչնպես քիչ էր...
Հենց արտի կողքին այդ ջրի վեճով,
դրկիցի բաճը թրի պես իջել,
ճեղքել էր չեղբորս ճակատն անդիջող...

Ծարաված արտը ծծում էր, քամում
նրա արյունը և կյանքը նվաղ...
Հարեան արտում ջրբառք էր անում
մարդասպան մարդը լուռ ու գլխակախ...

Անիծում եմ քեզ, (ի՞նչ ոգուտ սգալ),
իմ սև մանկություն... աճած և հասուն,
ինչպես իմ յերկրի ախորը զգաստ,
չես հիմա ուրիշ կյանք եմ յերազում...

Յեւ ի՞նչ չեբաղել... Փլվում են հիմա
և՛ սահմանի քար, և՛ վտիտ առու,
և, մեր արնախում արտերի վրա
բացվում և կանաչ, համասփյուռ գարուն:

ԼՈՒՍԱՏՈՆ

Լուսե տոն ե, լուսե տոն, — խորհրդային խնդութիւն,
կերտում ենք մեծ լուսատուն, — խորհրդային խնդութիւն:

Գալիս ե մի հուր-հրաշք՝ կերտված կամքով ու բազկով՝
մեզ բորբոսից ազատող, — խորհրդային խնդութիւն:

Բարձրանում ե երերում անլուծելի մի սահման՝
հինն ու նորը խոր զատող, — խորհրդային խնդութիւն:

Խլրտում ե ամեն գյուղ, ամեն հուլիս, ամեն սիրտ,
վողջ յերկիրը լուսաթով, — խորհրդային խնդութիւն:

Վաղը վերջին խրճիթում ճպոտտ լամպը պիտ ջարդե,
վառե նոր լույս հարս Սաթոն, — խորհրդային
խնդութիւն:

Ու վարակող ժպիտով, յերզի նման սրտադեղ
լույսը կանցնի տնից տուն, — խորհրդային խնդութիւն:

Գործարանում նորաշէն անիվները ծանրադարձ
կաշխութանան մշտարթուն, — խորհրդային խոդութիւն:

Կարագանա կլանքի չուն, կարագանա կլանքի չուն,
նոր թափ կառնե դրդուն, — խորհրդային խնդութիւն:

Դեպի, դեպի կոմունան վազքի լեյաժ մեր լերկիւր,
սլանում ես ահա դու, — խորհրդային խնդութիւն:

Այսօր տոն ե, լուսատոն, մեր լերկիրը լուսաթով
կերտում ե մեծ լուսատուն, — խորհրդային խնդութիւն:

Բ Ե Ռ Ը

Այսքան բազմազրադ գլուխ,
մկան՝ պնդապիրիկ, համառ,
ուսեր՝ բեռի տակ հլու,
բեռներ՝ կառուցման համար:

Այսքան մշտաթուր քրտինք,
այսքան ստեղծման ուղի,
մտքեր՝ ներդաշնակ սրտին,
սրտեր՝ գալիքով հղի:

Տարեք, չեղբայրներս հուշսի,
բեռներ կառուցման համար,
ձեզ հետ գալիս եմ՝ ուսիս
տաշված մի կտոր մարմար:

Արչուն թե թքեմ կրկին,
ճամբին ուշանամ տկար,—
բեռս թող դառնա շենքի
դռան սանդուխքին մի քար:

Հոգ չե թե ընկնեմ՝ անհաս
գալիքին, ճամբին կորչեմ,
միայն չմնամ անմաս
կառուցման ծանր գործին:

Լ Ի Ր Ի Կ Ա

Զարկ, սիրտ իմ, աչքպես հատու գնդի,
մի Հոկտեմբեր հազար զարուն,
թող մի զարկումդ լինի հազար
հազար զվարթ զանգահարում:

Ինչո՞ւ թույլ թպրտալ, ինչո՞ւ
բաղձալ անթիվ անկյանք զարուն,
Ո՛ր, խեղճ, խեղճ թեահատ թռչուն՝
վոչ մի հզոր թափահարում:

Այն, այն վոր ուզում ենք մենք՝
դարեր անցավ հենց մի զարկով,
խսկ թե սպասեյինք մեկ մեկ՝
մեկ-մեկ մահն եր հենց մեզ զարկող:

Զարկ, սիրտ իմ խոր ու գերզգա,
պետք է հազար անկյանք զարուն,
թող մեկ զարկովդ հազարն զգամ,
հուլի հազար զանգահարում:

ՅԵՐԳԵՐ ԱՌԱՎՈՏՅԱՆ

1. Աբխուզներ

Կանչում են ամեն առավոտ,
աքլորները կանչում են զիւ.
յերգ չե ալդ դէութիչ, փառավոր,
վոչ ել ճիչ աղեխարչ, կիզիչ:

Բալց թնդում է նրանց կանչից
իմ սիրտը մի առողջ զարկով...
Խնչ բնազդ վեհիմաստ ու ջինջ՝
առավոտյան սպասարկող:

Նլ խնչ էրգ ալդքան փառավոր
մի իմաստ կունենա հուզիչ...
կանչում են ամեն առավոտ
աքլորները հպարտ ու զիւ:

2. Արեւիքի քեօկերը

Յեղնում ես վառ ու կայտառ,
դարձոնքի լրաբեր դու,
աքլոր իմ կարմրակատար,
արե իմ վոսկեփետուր:

Թեկերդ ես թափահարում
կառուցդ պարզած վստահ՝
թողնում ես առու-առու
լույսերիդ յերզը հստակ:

Ու յերզերդ խուրձե խուրձ,
վորպես լուսեթել կծիկ,
մեր կլանքը նորակառուլց
կապում են յերզող կացիդ:

3. Առաջինը

Յերկրում իմ առավոտ ե,
զարթնել են գյուղ ու քաղաք...
Դեռ սրտիս այնքան մոտ ե
լերդը քո, սփ, աքաղաղ:

Թեև յերակե-լերակ
զգում եմ՝ աշխուժ մի այլ
շրջում ե լերկրիս վրա
հաստատ ու յերկաթափայլ:

Թովում ե նրա կարոտը,
զարթնում եմ նրա կանչով,—
բայց քո կանչն առավոտի
դեռ զնգում ե իմ ահանջում:

4. Գ ա լ ու ս

Ու՛խ, շէականեր, վորքան թովիչ
սուլում են զիլ ու շոգեշունչ,—
աքաղաղներ յերկաթավիզ
առավոտն վոսկեփռում:

Հաղթանակի չերդ վոսկեթե,
ստեղծումի համառ ձգտում,
վոր կոկորդներն աչդ յերկաթե
աչնքան հատակ են ավետում:

Նրանց կանչից չենում ե վեր
ամբողջ կյանքը յերկաթ հազած,
և գալիս ե հաստատ ու վեհ
մեր ապագան:

ՅԵՐԳ ԽՆԴՈՒԹՅԱՆ

Ճակատիս նա իր կնիքը դարկել է
և սրտումս նոր հույզեր և վառում...
Հիմա հատու յեն սրտիս դարկերը
և խնդությունս առու-առու:

Յերգերս արդեն անխառն ու պարզ են,
ինչպես ցնձուղը արեգակի,
չեբզս հոսում է, վորպես ավազը՝
սիրտս և չերեում չերգերիս տակից:

Այս խնդությունը, այս պաշտառ սերը
և այս կարկաչը հոգեթով
իրենց թևերը ազատ պարզել են,
փոխվել է, կարծես, կյանքը հեքյաթով:

Այս խնդությունը, խնդության չերգը
մենակ իմը չե ձեզանից թաքուն,
դա հենց ձեր խինդն է, ամենքիս չերգն է
և մեր որերի կամքն է նվազում:

Ամեն մի տողը, ամեն բառն էլ
հենց ամենքից է և ամենքիս.
Ինչքան հատու յի դառնում պաշտարը,
աչնքան հստակ է կարկաչը չերգիս:

Յերգերիս նա իր թափը տվել է,
նոր գրգիռներ է իմ սրտում վառում.
հզորանում են վոզուս թևերը,
խինդս հոսում է առու-առու:

Ա Ճ Ո Ւ Մ

Ամեն ինչ չեղնում, հառնում ե,
հղի յե նորով հողն ել,
ամենափոքր առուն ել
աչս նոր ջրերն են վողողել:

Վոչ մի կորթ հող չի արգելի
աչդ համառ ծլումը, աչդ աճումը,—
չերեկ աչստեղ կորթ եր, աչսոր չելիւր
ե տես, վոր քարն ել կանաչում ե:

Աճում ու թւում ե թե
անհատ մի ուժ ե, վոր վարում ե
աչդ համառ ընթացքը չերկաթե,
աչդ զգաստ վարարումը:

Ու չերբ անցնում ե չերակե չերակ
չեռանդիդ հոսանքը չեռացող,
զգում ես, զգում, վոր կյանքի վրա
հենց քո աչդ ուժն ե թեւածում:

Համառ փոխում ես դու շուրջդ
ու շուրջը քեզ ե փոխում,
և լեւնում ե աչդ նոր ամբողջը
կլանքի հանդերը վողողում:

Ամեն ինչ լեւնում, հառնում ե,
բարձրանում ե վեր հողն ել,
ամենափոքր առուն ել
աչս նոր ջրերն են վողողել:

ԿԱՐՄԻՐ ԼԱԶԱԿՆԵՐ

Ս Ե Ր Ը

Գարունն է, գրգիռն է, տաքն է,
կապույտն է, բայց յերկինքը
արևը թափում է իր կրակը,
ամեն ինչ յեռանդն է, կիրքն է:

Ինչպիսի փոքրիկ Հայաստանը,
մենք ել, սիրելիս, ջահել ենք,
զուրն է սիրուց վաղ գալը,
ամոթն է գաղանիք պահելը:

Զուրն է կարծում՝ աղջիկն է,—
վոր սիրես՝ կկոտորես կամքս,—
ինչքան քեզ սիրեմ, աղջիկս,
այնքան կսիրեմ կյանքը:

Միթե՞, միթե՞ Հայաստանը
յերբ իր փոքրիկ գործն անում է
մոռանում է մեծ իդլալը,
այն մեծ, մեծ ընդհանուրը:

Ու թեկուզ հեռու գյուղում մի,
ուր դեռևս չեզ են նալում,
յերբ շոգեգութանը սողում է,
չե՞ն յերգում Ինտերնացիոնալը:

Շողեգութանով շուռ կտան տուր,
կկառուցեն փոքրիկ նոր տունն ել,
զբանով ընդհանուրի համար ե,
վոր զգաստ ե արթուն են:

Ձուր ես կարծում՝ աղջիկ ես,
վոր սիրես՝ կմեղկանա կյանքս,—
ինչքան քեզ սիրեմ, աղջիկս,
այնքան կամրանա կամքս:

Սիրո ամենավառ պահին ել,
վորին այնքան յերգեր ձոնել եմ,—
սրտումս արթուն ե մեծ հիմնը,
արթուն ե ինտերնացիոնալը:

Հիմա, ինչպես Հայաստանը,
մենք ել, աղջիկս, ջահել ենք,
զուր ե սիրույց վաղ գալը,
սերը գաղտնի պահելը:

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ

Արամուհ ցեղ Արամայիսի

1

Յերբ ձընհալն ընկնի, ձյունը հալչի,
այնքան թովչութիւն, այնքան հմայք
կարող ե ունենալ մի աղջիկ,—
կայծկլտուն աչքեր, վարսեր քումայթ...

Ինչ հուր կարող ե սիրտն իմ դաղել,
սիրտս հանձնված կարմիր դրոշակին...
Ինձ թովում ե կրծքիդ մետաղե
փոքրիկ դրոշը, դրոշը՝ «KIM»:

Գարունը այնքան ծաղիկ, այնքան...
Ով ինչ խնդություն ուղի՝ քաղե,
քո կրծքի վրա կարմիր ծաղկած
կըմնա դրոշը մետաղե:

Վոչ մի ծաղիկ այնքան հրապուլը
չի փռելու իմ սրտի վրա,
ինչքան քո ծաղիկը հրաբուրը,
մետաղե դրոշ հուրհրրան:

Պարնան արեւը կայծկւառն՝
 դարնան բուշերբը կիզիչ...
 Մի բան զարթնել և իմ սրտում,
 մի բան հուզում և ինձ:

Արեւից մի կտոր կրակ
 հուրհուրատում և իմ սրտում,
 հոսում են յերակն յերակ
 նրա լույսերը բոցկլտուն:

Կայծակվում են իմ բերերում
 դարնանալին այնքան հույզեր,
 ու, վորպէս շեկ կայծակն և ալքում,
 ուզում եմ քեզ հրով կիզել:

Բալց հպարտ կրծքիդ վրա
 դու կարմիր դրոշն ես զարկել,
 իմ հույզերի դեմ հուրհրան
 կարմիր դրոշդ շանթարդել:

Գարունը այնքան խրթին գործ
 պիտի մեր ուսին բարդե,
 վոր ճակատիս քրտինքով
 վռնողվեն ալտերի վարդեր:

Կառուցման անհազ մի տենչ
 պիտի մղե յերկուսիս,
 վոր այդ մեծ ստեղծման մեջ
 մի քար իջնի մեր ուսից:

Հենց կառուցման պահին ալդ
 պիտ լցնեն այնքան խնդութուն
 վիժանուտ վարսերդ քումայթ
 դարնանալին իմ սրտում:

Պիտ լեցվի սիրտս, վարար
 վարսերիդ նման, հույզերով,
 յերկուսով պիտ զգանք ծարավ
 կոմունիստական սիրո:

Սիրելի ընկեր ու սիրելի կին,
սպասում ես դու անհանգիստ, մռայլ..
Խնչ պատասխանեմ յես քո նամակին,
վոր համառում ես սեղանին վրա:

Նրա տողերը կարծես Ամուրի
պրկած աղեղի սլաքներն են սուր...
Թվում ես վոչ թե կարդում եմ լռին,
այլ քո կարկաչող խոսքերն եմ լսում:

Յեւ քո շնչի տակ փթթում են, ծաղկում
հույզերիս վարդերը անթիվ, անթիվ...
դուրսը ցուրտ ե, ձյուն... Խնչ վարդեր... Ա՛խ քու
այդ մեղէ նամակը ոտմանտիկ:

Գուցե նրանից, նրանից ես այդ,
վոր դու ապրում ես ինձանից հեռու,
այնտեղ, ուր ծովն ես ցուրտ լուսարծաթ
ե մշտականաչ ավերը քերում:

Յեւ չը գրկելով քո մարմինը պիտի,
չհամբուրելով շրթերդ հասուն,—
յերբեմն յես ել այսպես ոտմանտիկ
անմարմին, հեռու սեր եմ յերազում:

Գիտեմ, կարոտդ և հուրն այդ ներարկում
և հուզում սիրտս մի քաղցր դողով...
Կանցնի՜ նա, հենց վոր հագնեմ վերարկուս
և յեկնեմ փողոց:

Կըմնա միայն խոր և իմաստուն
սերը հույզերիս հատակում քնած,
յերը հեռուններից վերդառնաս դու,
նոր կրացվի նա:

*, *

«Ամեն սիրո մեջ,— գրում ես դու ինձ,—
միքիչ ուսմանտիպմ, քընքշություն կա,
սերը սիրում և կարոտ ու թախիծ,
մշուշոտ ափերն հեռու, հեռակա...»

Ո, վնչ, քո սրտի ուսմանտիպմն և այդ,
վոր ցուանում և սիրուդ մեջ անդոհ,
յեթե չլինեիր այդ սերը վհատ,
նա պիտի պոռթկար ուրիշ աղունքով:

Սերը մեր յեղավ այն լճակը ջինջ՝
ափե ափ ծփուն, յերագուն—գերող,
վորի թովչական ջրերի միջին
ինքդ քեզ տեսալ տխուր աչքերով:

Ու քեզ թվում ե՛ ով վոր ել նայի՝
նույն տխուր դեմքն և այնտեղ յերերուն,
նույնիսկ հրեղեն արևն յերկնային
տխուր կերևա նրա ջրերում:

Զուգադիրպումն այս, կարծես, հեղնում և
մեր քնքշությունը սերը հիմնովին.
Նամակդ թողած, հիմա գնում եմ...
Ժողովի

Ու յես, պոեստ, վոր իմ սիրո մեջ
չերբեմն աղամա, անգետ թեքվում եմ,
գնում եմ հիմա մղելու բանավեճ
թեքումների դեմ...

Պոյեան յերբեմնի, չերբ վոր հոգնում եր,
կյանքից թեքվում եր զեպ չեթերն անհուն,
թեե զեպ յեթերն ինչքան թեքվում եր,
վոտքն ելի հողին, կյանքին եր հենում:

Իսկ հիմա ինչպես թեքում ել լինի,
նուչն իմաստն ունի,—վոլոր, մանեման
տանում և կյանքդ ու կապում հնին,
թողած ուղիներն նոր կյանքի կերտման:

Ու մեր աչս սերը աչսպես ումանտիկ
հար և տանելու մեզ կամաց-կամաց...
տարբեր հանգերով չերգում են մարդիկ
միևնույն չերգը հաճախ, աղամա:

Ահա, ծիծաղի նման հատակ և
ու ժպտում և դեմքիս աչս լիճը...
Մաղաչն պղտորվեց... Տիղմ եր հատակը...
Անտակ նետածս մի փոքրիկ խիճ եր:

Հապա մի սիրտդ շարժիր կամացուկ,
ինչքան հնուժյուն կա մեր հույզերում,
մեր արյունի մեջ, մեղանից ծածուկ...
և՛ հին հնք, և՛ նոր, կամուրջի սերունդ:

Մեր սերը կարծես մի փոքրիկ խիճ եր,
վոր ներաշխարհը մեր աչսպես հուզեց...
թողենք բառերի աղմուկն ու ճիչը
և մեր արյունի գետերը սուզվենք:

Այս սանտիմենտալ սիրով հաղիվ թե
նոր խմսատ առնե մեր կյանքը, հաղիվ...
զտենք մեր սիրտը, մեր սերը զտենք
վոր որերի հետ ներդաշնակ հոսի:

Հ Ե Ք Յ Ա Թ Ր

Ինչպես խուսափուկ մոժում
մի աշնան՝ հին յերազի,
մայրիկիս հեքաթն եմ հիշում՝
մարդու թուչքի մասին:

Պատմում եր թե ինչպես նա՝
կախարդը այն հեքլաթի
թռչում եր անմեքենա՝
հեծած մի աթուռ փայտի:

Այն հսկան մարմնեղ, արի,
վորպես վոզի մի թեթե
թռչում եր լոթը սարի
ու յոթը՝ ծովի չետև:

Այնտեղից բերում եր նա
աղջիկներ հուր-հրեղեն,
վոր, իբր, հողի վրա
յերբեք, յերբեք չեն չեղել:

Բերում եր արև ու լույս
և ջրեր անմահական,
վոր հողի մարդը հլու
չտրվեր մահին ազահ...

Ու չես՝ մանուկ մտորուն
լսում եյի շնչադուսպ,
փակած աչքերս ցնորուն
թռչել եյի չերազում...

Խեղճ իմ մայր, այն եր հեքլաթ,
վոր մեռար այդպես անգետ,
ու հիմա ցնորուն տղադ
շարում ե այսպես հանգեր:

Ի՞նչ հեքլաթ, ի՞նչ չերազ, ցնորք,
ի՞նչ հսկա հեքլաթում քո սուտ,
այսոր տյստեղից Նյու-Յորք
թռչում ե ամեն մի քոսոտ...

Յերբ թռչում ե մի ինքնաթիռ,
ցավով եմ հիշում քո մասին,
մահը քո, քո հեքլաթի,
կատարումն իմ յերազի:

ՔՐՈՋՍ ԼԱՉԱԿԸ

ԼՅՈՒՍԻ ԻՆՑԻԿԼՅԱՆԻՆ

Տեսիլներ կան Հար, Հարաչք,
հուշեր սև, անասելի.
Հես ուղում, բայց,—ի՜նչ արած,—
հիշում ես, մարդ ես ելի:

.

Մեր տուն յեկավ են Հարոն,
վոր իմ քրոջը համինի,
քույրս տասերկու տարու,
քույրս անմեղ աղամբի:

Հավանեց: Արին հարսանիք:
Քրոջս Հարոն տարավ:
Ինչքան լաց յեղավ Ջանին.
«Ճակտի գիրն եր անիրավ»:

Յ՛րկու անգամ յետ լեկավ,
հալանեց սրտի մորմոքը,
հատակին ընկավ, հեկեկաց,
բայց հալրս անողոք եր...

Ամեն ինչ ել կարճ չեղավ՝
չևտ դնաց ճարը կտրած,
իմ քուլթս, խեղճ չերեխւմ,
այլևս չտեսա նրան:

Յես տեսա միայն նրա
լաչակը, վոք արնոտ եր.
մայրս լաչակի վրա.
լալիս եր իր կարոտը...

.

Ու ամեն մարտի ութին,
յերբ կտրմիր տոնն ե կանանց,
սիրտս ուզում ե պալթի,
հոգիս բացվի մերկանա:

Ա՛խ, գիտեմ՝ քուլթս չկա,
բաց կնոջ դրոշը վոք կա՝
թվում ե քրոջս լաչակն ե՝
նրա արյունով ներկած:

ԿԱՐՄԻԱԼԱԶԱԿՆԵՐ

1

Խնդուն որին ել հուրհրան
յերբեմն մարդ թախծում ե,
ինչպես յերկինքը ամռան
քմահաճ ամպե, ձյունե:

Որերում ալս ծաղկող ու շեն
յեա՝ կերտող, կարմիր կամյերիտ
հաճախ փորսում եմ հուշեր
լճից անցած որերի:

Սիրտս արեին դիպած՝
տեսնում եմ մոմեր շիջող,
ու աչնպես տխուր մի բան
սողում ե սրտիս միջով:

Բայց միշտ, բայց միշտ մի բան
վերցնում եմ ալդ հին ծովից,
վոր սիրտս ձգտի վաղվան
ու անցյալը նդովի:

Ահա, ահա տեսնում եմ չես
մայրիկիս դեմքը պառավ,
պատուհանի ապակու պես
ձմեռվա բուքից սառած:

Որեքը զբեկանք մռայլ
կընճիւ են կիտել դեմքին,
ինչպես պաղ ապակու վրա
սառչում են շունչն ու շոգին:

Ահա, ահա տեսնում եմ չես
քրոջս՝ դարուն փրթթած,
տարածամ փոթորկի պես
իր «մարդը»՝ անսիրտ, ոտար:

Տեսնում եմ թե ինչպես նա,
քուլբա՝ մի ծաղկի ձևի
ընկնում ե թողո՞մած, թողնած
աչն անսեր մարդու ձևից:

Ու մի շող, կարծես ինչվոր
սառած արևից պոկված,
աչդ սառ ապակու միջով
կանցնի սիրտս բորբոքված:

Ու ճիչս պահած ցավով
չերբ շուռ եմ գալիս մռայլ,
տեսնում եմ մի շեկ առավոտ
փոված աշխարհի վրա:

Աչնպես անզուսպ, անհագուրդ
և տարերային մի տենչ
զարթնում ե, յեռում, աղմկում
բորբոքված իմ սրտի մեջ:

Յես՝ գալիք արևով լի,
յետև՝ խորշակ, քամի...
ու հնին անդառնալի
զառնում եմ չար թշնամի:

Ո՛ր աչն, ո՛ր, աչն ինչ վոր կար
 թող մնա աչնպես խաչած,
 գողերգում եմ ձեր ներկան,
 քույրեր իմ կարմրալաչակ:

Մայրիկս տանջված պառավ
 ու քույրս կարոտ դարձան
 թող աչն ապակույց սառած
 հալվեն ու անհետանան:

Ձեր մեջ, ձեր մեջ ինչ վոր կա
 քրոջական, մայրական,
 նսւնն ե, նսւնն ե բորբոքված
 ինչ վոր մորս մոտը կար:

Վոր թպրտաց անոգուտ,
 բայց հնում մնաց խաչված...
 ձեր ներկան եմ քնարերգում,
 քույրեր իմ կարմրալաչակ:

ՓՈՔՐԻԿ ՊՈՆՄ՝ ՄԻ ՓՈՔՐԻԿ ԿՆՈՋ ՄԱՍԻՆ

1

Քեզ յերգեմ յես, թե՞ ամենքին,
սիրտս լալն ե, անսանձ, ազահ.
քեզ յերգեմ չես, փոքրիկ տիկին,
քույր իմ, սեր իմ անսնձնակալն:

Ինչ ունեմ յես՝ ամենքիդ ե,
ունեմ-չունեմ վողջն ամենքին,
սերս հոտակ ամուսն գետ ե,
ջուր վերցընի թող ամեն կին:

Թեև այսոր չես քեզ տեսա
այնպես տխուր, ոտաբոտի.
բայց իմ սիրտը դարձավ հետան
բոլոր կանանց փակ կարոտին...

Բալց լ՛նչ պիտի յերգս տա ձեզ,
կամ իմ սերը անսանձ, ազահ...
Ձեզ խինդ կտա առատաձեռ
այս նոր կյանքը կարմիր ծաղած:

Մի փոքրիկ տիկին եր, մտալ Բանկոպ...
Գլխիս մեջ շողաց մի հին լուսընկա.
սրտումս վաղճւց մոռացոված հանգով
անցած սրերի մի հին չերզ զընդաց:

Յեա սպասեցի ու զուրս չելալ նա,
փոքրիկ զամբլուղը լցրած մթերքով՝
այն փոքրիկ, փոքրիկ տիկինը գեղնած
աշնան թախծալի մշուշի ներքո:

— Բարև՝ ձեզ, ընկեր... կամ... տիկին այսինչ...
— Բարև՝, բայց ո՞վ եք... ո՞, ընկեր Նորե՞նց...
— Ե, վոբսեզ ելիք, ինչպես եք, — ասի.
նա տխուր-տխուր գեմքը վոլորեց:

Միասին անցանք մենք փողոցն իվեր՝
նրա թեկից կախ հոգսերը իր տան,
իսկ իմ սբտից կախ մի կնոջ պատկեր,
անցած սրերի հուշերի շղթան:

«Ասեիլը արժեք չունի,
 Բնչ պատմել բարակ-յերկար...
 Նախ գյուղում ուսուցչունի,
 հետո յեւ քաղաք չեկա:

Աղջիկ եյի կոմիւնիտ,
 անդադար, անքուն-տոկուն.
 Բաց... վորպէս թռչուն գերի,
 վազկիցի տան վանդակում...

Ամուսին՝ սրտի հսկիչ,
 չերեխա՝ վոտի կապանք,
 որերս՝ հոգս ու կսկիծ
 կյանքս՝ կարոտ, տառապանք:

Դառնալով տան մեքենա,
 Ըջիջից դուրս մնացի...»
 ու սրբեց աչքերը նա,
 աչքերն անուշ, կանացի:

Այնքան ղեղնած եր աչդ փոքրիկ կիներ,
 աչքերի շուրջը կապուտակ բակ եր,
 աչքերում տեսա աչն անպոր քենը,
 վոր գալարվում եր իր կրծքի տակը:

Այբը ծծեւ եր նրա շրթերը,
 չերեխան քամեւ չերկու ստինքը...
 մեկը հագեցել, մյուսը փթթել եր,
 իսկ լճնքը, իսկ ի՞նքը, ի Ս Կ ի՞նք Բ:

Ձեր կարողացել տուաւ աչդ կիներ,
 զուցե անխռով հենց հաղթելի եր.
 յերիտասարդէ՞ս, բայց լճն է դիներ,
 արդեն կտրած են նրա թևերը:

Ձեր կարողացել... Հին տունը սարդ է,
 սարդը նրա շուրջ վոստաչն հինեւ եր.
 շատ սովորական հակէ՞ս մարդը
 ու պարտադիր չե հերոս լինելը:

Եւ ուրիշ վոչինչ, վոչինչ չպատմեց
հին ընկերուհիս, այդ փոքրիկ կիներ,
բայց ինչ վոր³⁸աստով, նրանով մասնեց
հին ընտանիքի ամբողջ ներքինը:

Յերբ³⁹ հասել էինք ակումբի դռան,
—Ներեցեք, ասաց, չես շտապում եմ...
Ու չես սեղմեցի թույլ ձեռը նրա,
վոր դողդողում եր փակված ավում իմ:

— «Հին ընկերներ ենք, նուշնիակ... Հիշում եք...
մեկ անցեք մեզ մոտ, տղայիս տեսեք...»
Հեռվում կիտվում եր աշնան մութը, մեզ,
ու մռայլվում եր մի պատկեր լուսե:

Յես ակումբ մտա կարդալուց բացի
ընկերներիս հետ շախմատ խաղալու...
Իսկ նա տուն դնաց չերեխալին՝ ծիծ,
ամուսնուն կիրք ու կերակուր տալու:

Սուրհրդային արեւ, ալիպեա հզոր
 ու հաղթական լեւնում ես,
 փոքրիկ կիներ, վոր տեսա ալսոր,
 դեռ հին տան մեջ դեղնում ե:

Ալսքան կամք, ալսքան արջուն և ուժ
 քրտինք և մեր հոգին ել
 րայց աչն չորս պատերի մեջ մշուշ
 դեռ դեղնում և աչն կիներ:

Մեր ուժը նորի նոր կառուցման
 աչնքան հզոր և, վառ և.
 րայց սրբել ներսը, ներսը հին տան
 աչնքան դժվար, դժվար ե:

Միայն այս արեւը հաղթական,
 վոր հար ու հաստատ լեւնում և,
 պիտի չորացնե գաղջ ոգը աչն տան,
 ուր փոքրիկ կիներ դեղնում ե:

ՎԵՐՋԻՆ ԵՋ

Մ Ա Յ Ր Ը

Յես ապրում եմ այսօր, դու ապրում ես իմ մեջ,
 իմ մայրենի լերկիր, խորհրդային իմ հող,
 ծաղկում ենք չես ու դու պայծառ վոսկեստեչ,
 ու չերբ ինձ եմ չերգում, քեզ եմ ասում ներբող:

Վորպես քնքուշ մանուկ լիրիքական, վճիտ՝
 հիմա փարվել եմ քեզ, հերոսական իմ մայր,
 ու աչքերիդ կապույտ, չերկնաման լճից
 պայծ սո մեր ապագան ժպտում ե ինձ հիմա:

Հերոսութունը քո մեր աչս կյանքի վրա
 դնում ե կնիքն իբ խոր ու անջրնջելի...
 դարն ե փոխվում ահա իմ աչքերի առաջ,
 ու դու աչսոր աչն ես, ինչ վոր չերեկ չեչիր:

Դեռ իմ սրտի վրա կան անցյալի վերքեր,
 ասղընտում են նրանք չերբեմն ասեղ-ասեղ,
 ու չերբ ուզում եմ քեզ սրտիս խորքից յերգել՝
 տխուր խոսքեր ել կան, վոր չի լինում չասել:

Ընդունիր իմ չերզը, վորպես լաց ու ծիծաղ,
 ու թե գտնում ես դու, վոր իմ լացից հիմար
 թշնամին մեր դավոդ պետք ե միաչն ցընծա,—
 չեղիր սրտանց սիրող, յեղիր դաժան մի մայր:

Թող քո սերը լինի նույնքան խոր ու անգուլթ,
ինչ վոր սերը ասն մոր, վոր հիշեցի հանկարծ
քո անցյալից և իմ, տարիներից ասն մուլթ,
հիմա ասնքան հեռու մոխրնեերում հանգած:

Տեսնում եմ չես ասն մոր աչքերը լի սիրով,
ու սարսափը աճող խլրտում և անտեղ...
Լուսթյունը կյանք և: Մահն և անցնում սրով:
Լուսթյունը կյանք և: Ջանք՝ վախճան ահեղ...

Ու մանուկը գրկի հանկարծ ճրչում և սուր,
սվ դիտե ինչ ցավի, կամ խնդուլթյան համար...
Յեվ մայրական ձեռքը համբուրելի ու սուրբ
նրան խեղդում և սև դահճի ողի նրման:

Մահը անցնում և կույր, ու վայրկյաններն ահեղ
հաջորդում են իրար, դեպի կյանքը սահում...
Մայրը սրտում թող իր կսկիծները պահե,
ասնքան կյանքեր փրկեց մի մանուկի մահով...

Խորհրդալին չերկիր, թեև ահի-մահի
վոչ մի տապնապ չունես, հիշած ասն մոր նման,
թշնամիները բալց կան դաժան ու դիվալին,
վոր մաղիլներ սրած քեզ են դավում հիմա:

Ու չեթե իմ չերզը նրանց արնոտ դընչին
կարող և տալ թեկուզ մի չարիմաստ ժըպիտ, —
քո մայրական ձեռքով,—չերը իմ ձայնը հնչի,—
անմեղ իմ կոկորդը դաժանորեն հալի:

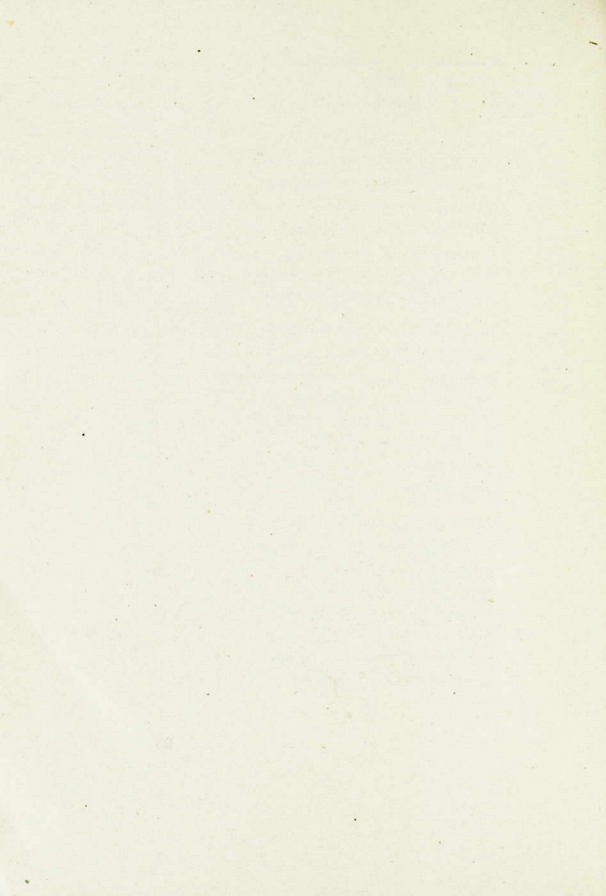
ՎԵՐՋԻՆ ՅԵՐԳ

Ուրախ դրված գրքեր կան,
վոր կարդում եմ ու տխրում...
բառեր անկյանք ու ներկած,
խաղալիքի պես փխրուն:
Նալում են քեզ թերթերից
(ցուցափեղկից խանութի)
ժպտուն մարդիկ, միշտ թերի,
(պուպրիկների պես անթիվ):

Ուրախ ե նա... թե նույնիսկ
սիրտը պոկեն կրծքի տակ,
դարձյալ... վորպես «կոմունիստ»
պարտավոր ե նա խնդալ...
Մարդը տեսնել անարցունք
դա չերազ ե դեռ վսեմ,
վոր դուլթում ե, հիացնում
գալիքներից մեր լուսե...

Հիմա մարդը... դեռ ունի
և՛ խնդություն, և՛ արցունք,
քրտընքի և արցունքի
բլուր հուլզերի ծովացում...
Ու այս գրքում, ընթերցող,
չեթե տեսար դու կրկին
լոկ պուպրիկներ խնդացող,—
գիրքս հանձնիր կրակին:

ՑԱՆԿ

ՅԵՐԳԵՐ ՄԱՀԻ ՄԱՍԻՆ

էջ

1. Պայքար	5
2. Տողերիս դասակներով	9
3. Արևին	10
4. Վ. Տերյանին	11

ԴԱՐՆԱՆԱՅԻՆ

5. «Ինքներզոթյուն»	15
6. Անցման յերգ	16
7. Մոռացում	18
8. Ծիլը	19
9. «Պոռնական»	20
10. Մանուկները	22
11. Բարդիները	25
12. Բեղմնավորում	28
13. Շռայլություն	29
14. Հղիություն	30
15. Զմեռային	31

ԱՐՅՈՒՆ ՅԵՎ ՔՐՏԻՆՔ

16. Յերգն առաջին	41
17. Մարմնավորում	43
18. Լալիս ե պառավ մի	44
19. Մուտք	45
20. Յերգ հողի մասին	50
21. Լուսատուն	52
22. Բեռը	53

23. Լիրիկա	54
24. Յերգեր առավոտյան	55
25. Յերգ խնդության	59
26. Աճում	61

ԿԱՐՄԻՐ ԼԱԶԱՆԵՐ

27. Սերը	65
28. Դարնանային	67
29. Նամակ	70
30. Հեքյաթը	74
31. Քրոջս լաշակը	76
32. Կարմրալաշակները	78
33. Փոքրիկ պոեմ մի փոքրիկ կնոջ մասին	82

ՎԵՐՋԻՆ ԵՋ

34. Մայրը	91
35. Վերջին յերգ	95

220028901

ԳԻՆԸ 75 ԿՈՊ.

A $\frac{II}{-}$
28901

ՄԵԿ
օրհնակ

ВАГАРШАК НОРЕНЦ

ВТОРАЯ КНИГА

ГИЗ ССР АРМЕНИИ 1990 ЭРИВАНЬ